

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР

ХУРААНГУЙ ТАЙЛАН

АУДИТЫН СЭДЭВ: “ХӨГЖЛИЙН БАНКНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР НӨЛӨӨ, ҮР АШИГ”

Аудит хийсэн үндэслэл, бүрэн эрх

Аудитыг Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 9 дүгээр тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторов 2023 оны А/04 дүгээр тушаалаар баталсан “Төрийн аудитын байгууллагын 2023 онд гүйцэтгэх аудитын төлөвлөгөө”-г үндэслэн Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1-д заасан Үндэсний аудитын газрын бүрэн эрхийн хүрээнд гүйцэтгэв.

МОНГОЛ УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН БАНК 2020-2021 ОНЫ ХООРОНД 81.6-306.7 ТЭРБУМ ТӨГРӨГИЙН АЛДАГДАЛТАЙ АЖИЛЛАЖ, 2023 ОНЫ 12 САРЫН 14-НИЙ БАЙДЛААР ЧАНАРГҮЙ ЗЭЭЛ 1,270.1 ТЭРБУМ ТӨГРӨГ БУЮУ 56.3 ХУВЬД ХҮРТЭЛ ӨСӨЖ, ХӨНДЛӨНГИЙН ХЯНАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ЗӨВЛӨМЖИЙН 58.4 ХУВЬ НЬ ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ БАЙНА.

Аудитын тайланг хүргүүлсэн:

УИХ-ын Төсвийн Байнгын хороо, Монгол Улсын Хөгжлийн банканд тус тус хүргүүлсэн.

Улаанбаатар хот, 2023 он

Аудитын зорилго, зорилтууд

Монгол Улсын Хөгжлийн банкны /цаашид МУХБ гэх/ үйл ажиллагаа, санхүүжүүлсэн төсөл хөтөлбөрийн үр нөлөө, үр ашгийг тооцож, дүгнэлт зөвлөмж боловсруулж, холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулахад аудитын зорилт чиглэгдсэн.

Аудитын зорилгыг хангахын тулд дараах дэд зорилтын хүрээнд аудитыг гүйцэтгэв. Үүнд:

1. Нийгэм эдийн засагт үр нөлөө үзүүлэх төсөл, хөтөлбөрт олгосон зээлийн эргэн төлөлтөд тавих хяналтыг үр дүнтэй хэрэгжүүлсэн эсэх;
2. Хөндлөнгийн хяналтаар өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилт, үр нөлөөг тооцсон уу?

Аудитын хамарсан хүрээ

Аудитад МУХБ-ны 2020-2022 он, 2023 оны эхний хагас жилийн үйл ажиллагаа, санхүүжүүлсэн төсөл, хөтөлбөрийн зээлийн эргэн төлөлт, түүний үр дүн, өмнөх жилүүдэд Хөгжлийн банкны үйл ажиллагаанд хийсэн хяналт шалгалтаар өгсөн зөвлөмж, төслийн орлогоос эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгөөр шууд олгосон зээл, Засгийн газрын холбогдох тогтоолуудын дагуу арилжааны банкаар дамжуулан олгосон зээлийг түүврийн аргаар хамруулж, хэрэгжилт хангалтгүй төслүүдийн шалтгаан нөхцөлийг тодорхойлох чиглэлээр ажиллав.

Аудитыг гүйцэтгэхэд АДБОУС 300, 3000-3100 үндэслэн боловсруулсан Гүйцэтгэлийн аудитын журамд заасан арга зүйг ашиглан Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан төлөвлөгөө, хөтөлбөрийг мөрдлөг болгон аудитын горимын дагуу нотлох зүйл цуглуулж, холбогдох албан тушаалтнуудтай ярилцлага хийх, асуулга лавлагаа, тодруулга авах, байгууллагын үйл ажиллагааны болон зээл олголт, санхүүгийн тайлан, бусад шаардлагатай баримт материал, аудитын хөтөлбөр, горим, асуудлын шинжилгээний дагуу нотлох зүйл цуглуулж, аудитын дүнд үндэслэн дүгнэлт, зөвлөмж боловсруулав.

Аудитыг Үндэсний аудитын газрын Гүйцэтгэлийн аудитын газрын захирал, тэргүүлэх аудитор Д.Энхболд, Аудитын менежер Н.Анхбаяр, ахлах аудитор М.Наранжаргал, Б.Эрдэнэбат, аудитор А.Мөнхбадрал, Х.Шинэбаяр, Д.Доржнамжим, С.Оюун-Эрдэнэ нар гүйцэтгэв.

ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Засгийн газрын 2010 оны 195 дугаар тогтоолоор “Монгол Улсын Хөгжлийн банк” байгуулж, дүрмийг баталсан бөгөөд 2011 оны 151 дүгээр, 2017 оны 123 дугаар, 2020 оны 129 дүгээр, 2021 оны 252 дугаар тогтоолоор хуулийн этгээдийн дүрмийг 4 удаа шинэчлэн баталсан байна.

“Монгол Улсын Хөгжлийн банк” ХХК-ийн төрийн эзэмшлийн хувьцаа эзэмших эрхийг¹ Засгийн газрын 2020 оны 4 дүгээр сарын 8-ны өдрийн 122 дугаар тогтоолоор Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Төрийн захиргааны төв байгууллага хэрэгжүүлж байх шийдвэрийг гаргасан байна.

Хөгжлийн банкны төлөөлөн удирдах зөвлөл нь ердийн 5, хараат бус 4 гишүүн, тэдгээрийн дундаас сонгогдсон даргын бүрэлдэхүүнтэйгээр бүрэн эрхээ хэрэгжүүлж байна.

“Монгол Улсын Хөгжлийн банк” ХХК-ийн эзэмшилд “Ди Би Эм Лизинг” ХХК, “Ди Би Эм Ассет менежмент ҮЦК” ХХК гэсэн 2 охин компани харьяалагддаг бөгөөд хувьцааг 100 хувь эзэмшдэг байна.

Аудитын явцад Монгол Улсын Хөгжлийн банканд “Зөрчил арилгуулах тухай” хугацаатай 3 албан шаардлагыг хүргүүлээ.

¹ Төрийн эзэмшлийн хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг ЗГХЭГ 2016 оноос эхлэн хэрэгжүүлж байсан.

БҮЛЭГ 1. МОНГОЛ УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН БАНК 2020-2021 ОНЫ ХООРОНД 81.6-306.7 ТЭРБУМ ТӨГРӨГИЙН АЛДАГДАЛТАЙ АЖИЛЛАЖ, 2023 ОНЫ 12 САРЫН 14-НИЙ БАЙДЛААР ЧАНАРГҮЙ ЗЭЭЛ 1,270.1 ТЭРБУМ ТӨГРӨГ БҮЮУ 56.3 ХУВЬД ХҮРЧ ӨССӨН БАЙНА

Тус банкны хүний нөөцийн хөдөлгөөн ихтэй байгаа нь үйл ажиллагаагаа тогтвортой явуулахад хүндрэл учрахаар байна.

Тус банканд 2020-2023 оны хугацаанд ТУЗ-ийн тогтоолоор 5 удаа орон тооны дээд хязгаарыг баталж, 3 удаагийн бүтэц, зохион байгуулалт хийсэн ба энэ хугацаанд 125 ажилтан ажилд шинээр орж, нийт 173 ажилтан ажлаас чөлөөлөгдсөнөөс 83 буюу 48 хувь нь ажилтан өөрийн хүсэлтээр, 90 буюу 52 хувь нь ажилтан ажил олгогчийн санаачилгаар хөдөлмөрийн гэрээгээ цуцалсан байна. 2022 онд 44 ажилтан ажилд орж, 57 ажилтан ажлаас чөлөөлөгдсөн нь хүний нөөцийн хөдөлгөөн хамгийн өндөр үзүүлэлттэй буюу тогтвортой үйл ажиллагаа явуулах нөхцөл алдагдсан байна.

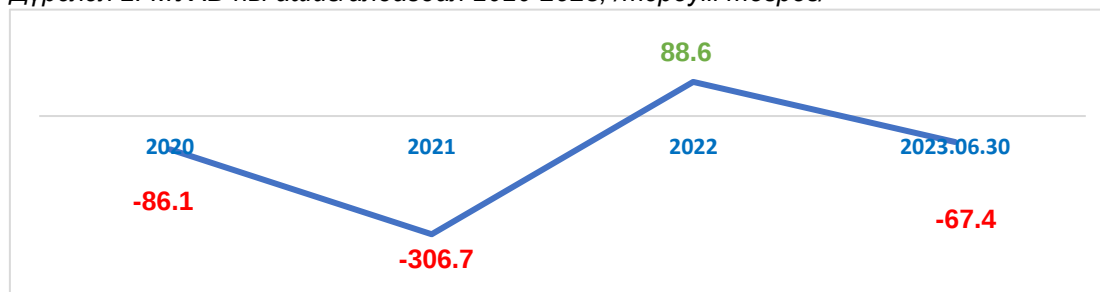
Хөгжлийн банк нь 2020-2021 онд 86.1 тэрбумаас 306.7 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай ажиллаж байсан бол 2022 онд 88.6 тэрбум төгрөгийн ашигтай гарсан байна.

Монгол Улсын Хөгжлийн банкны тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1² дэх хэсэг, 20 дугаар зүйлийн 20.1.2³ дахь заалтыг үндэслэн ТУЗ-ийн 2019 оны 75, 2021 оны 08, 2021 оны 40, 2022 оны 67 дугаар тогтоолуудаар МУХБ-ны 2020-2023 онуудын бизнес төлөвлөгөөг баталсан байна.

Тус банкны 2020-2022 он, 2023 оны эхний хагас жилийн бизнес төлөвлөгөөний хэрэгжилт 2020-2021 онд төлөвлөснөөс 18.1-20.2 хувиар биелээгүй, 2022 онд 102.1 хувиар биелж, нийт өр төлбөр төлөвлөснөөс 2020-2022 онд 12.1-20.9 хувиар, 2023 оны эхний хагас жилд 8.8 хувиар тус тус биелээгүй байна. Мөн банк нь 2020 онд 86.1 тэрбум, 2021 онд 306.7 тэрбум төгрөгийн татварын дараах алдагдалтай байсан бол 2022 онд 88.6 тэрбум төгрөгийн ашигтай ажилласан байна.

Үүнд:

Дүрслэл 1: МУХБ-ны ашиг/алдагдал 2020-2023, /тэрбум төгрөг/

Эх сурвалж: МУХБ-ны бизнес төлөвлөгөөний хэрэгжилт.

Дэлхий нийтийг хамарсан Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлын нөлөөгөөр МУХБ-ны 2020-2021 оны бизнес төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээ нь бүрэн хэрэгжээгүй, үр дүнд хүрээгүй, 2022 оны бизнес төлөвлөгөөний хэрэгжилт төлөвлөсөн үр дүнд хүрч, нийт 641.0 тэрбум төгрөгийн 16 зээлийг хааж, 88.6 тэрбум төгрөгийн ашигтай ажилласан байна.

Тус банкны 2023 оны бизнес төлөвлөгөөний хэрэгжилт 2023 оны эхний хагас жилийн байдлаар 6 зээлдэгчийн 132.3 тэрбум төгрөг эргэн төлөгдөж, олон улсын зах зээлд гаргасан Евро бондын эргэн төлөлтөд 500.0 сая ам.долларыг барагдуулсан ч, 67.4 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай байгаа нь зорилтот үр дүнг бүрэн хангахааргүй байна.

Зээлийн үлдэгдэл 2023 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн байдлаар 40 зээлдэгчийн 2,254.6 тэрбум төгрөг болж, үүнээс чанаргүй зээл 1,270.1 тэрбум буюу 56.3 хувьд хүрч өссөн байна

² 18.1.Хөгжлийн банкны эрх барих дээд байгууллага нь хувьцаа эзэмшигчдийн хурал, түүний чөлөөт цагт төлөөлөн удирдах зөвлөл байна

³ 20.1.2.Хөгжлийн банкны тухайн жилийн бизнес төлөвлөгөөг батлах

Тус банкны “Эрсдэлийн удирдлага”-ын газраас зээлийн үнэ цэнэ бууралтыг тооцоолж, зээлийн нийт үлдэгдэлд зээлийн эрсдэлийн сан байгуулах, хувь хэмжээг тохируулах гүйлгээг хийж, харгалзах ангиллыг 2023 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар тогтоосон байна.

Хүснэгт 2: Зээлийн чанарын ангилал, зээлдэгчийн тоо, хүүгийн орлого олдоггүй зээл, зээлдэгчийн тооны нэгтгэл, /тэрбум төгрөг, тоо/

	2020	2021	2022	2023.12.14
Хэвийн	1,780.2	838.3	621.6	801.9
Анхаарал хандуулах	715.3	859.4	601.9	182.5
Чанаргүй	883.5	1,508.1	1,418.3	1,270.1
үүнээс хүүгийн орлого олдоггүй	93.4	272.8	1,124.0	1,054.4
үүнээс ЗГ-ын тогтоолын дагуу санхүүжүүлсэн зээлийн үлдэгдэл	252.1	256.2	350.7	309.7
Зээлдэгчийн тоо	72	66	52	40
үүнээс хүүгийн орлого олдоггүй зээлдэгчийн тоо	7	8	23	22

Эх сурвалж: МУХБ

Тус банкнаас эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг хангах тэргүүлэх салбаруудад хэрэгжих томоохон төсөл хөтөлбөрийг санхүүжүүлэх, урт хугацааны хөгжлийн хөрөнгө оруулалт хийх чиг үүргийн хүрээнд олгосон зээлийн үлдэгдэл 2020 оны эцэст нийт 72 зээлдэгчийн зээлийн нийт үлдэгдэл 3,379.0 тэрбум төгрөг, үүнээс чанаргүй зээл 883.5 тэрбум буюу 26.2 хувьтай байсан бол 2023 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн байдлаар 40 зээлдэгчийн зээлийн нийт үлдэгдэл 2,254.6 тэрбум төгрөг болж, үүнээс чанаргүй зээл 1,270.1 тэрбум буюу 56.3 хувьд хүрч өссөн байна.

Мөн 2020-2023 онд хүүгийн орлого олдоггүй⁴ зээлдэгч 7-22, зээлийн хэмжээ 93.4 -1,140.0 тэрбум болж өсөж, олгосон зээлийн хэмжээ 2020-2022 онд 252.1-350.7 тэрбум төгрөг, Засгийн газрын 2023 оны 34, 132 дугаар тогтоолын дагуу 2023 оны эхний хагас жилд 351.1 тэрбум төгрөг болсон байна.

2023 оны 12 дугаар сарын 14-ны өдрийн байдлаар дараах 12 зээлдэгчийн 313.8 тэрбум төгрөгийн зээл хаагдсан байна

Тус банкнаас 32 зээлдэгчийн 1,456.7 тэрбум төгрөгийн зээлийг 2018 оноос 2023 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдрийн хооронд хуулийн байгууллагад шилжүүлснээс Иргэний хэргийн шүүхэд 21 зээлдэгчийн 1,051.7 тэрбум, Эрүүгийн хэргээр шалгуулахаар 11 зээлдэгчийн 405.0 тэрбум төгрөгийн зээлийг тус тус шилжүүлсэн байна.

Харин 2023 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн байдлаар дараах 12 зээлдэгчийн 313.8 тэрбум төгрөгийн зээл хаагдсан байна.

Засгийн газрын 2022 оны 220 дугаар тогтоолын 1.3, 1.5, 1.8-д дурдагдсан 3 төрийн өмчит хуулийн этгээдэд олгосон зээлүүдэд төлөлт хийгдээгүй байна

Засгийн газар 2022 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдөр 220 дугаар тогтоолоор БХБС, БХС, ЭХС, ЗТХС, Нийслэлийн Засаг дарга бөгөөд Улаанбаатар хотын захирагч, “Эрдэнэс Монгол ХХК-ийн ТУЗ-д зээлийн өр төлбөрийг барагдуулах чиглэлийг өгч, зээлийн эргэн төлөлт 2023 оны 12 дугаар сарын 14-ний байдлаар 426.6 тэрбум төгрөгийн төлөлтөөс 180.5 тэрбум төгрөгийг үнэт цаасаар, 246.1 тэрбум төгрөгийг мөнгөн хөрөнгөөр барагдуулсан байна. Үүнд:

Хүснэгт 3: Засгийн газрын 220 дугаар тогтоолд тусгагдсан зээлүүд, /төгрөг/

ЗГ-ын 220 тогтоолд тусгагдсан зээлүүд	2022.12.31 үлдэгдэл	2023.01.01-2023.12.14-ны төлөлт	2023.12.14 Хүү алданги	2023.12.14 Үндсэн үлдэгдэл	2022.06.01-2023.12.14 эргэн төлөлт
ТОСК /БУ-1/	-	-	-	-	79,456,466,896.1
ТОСК /БУ-2/	-	-	-	-	106,189,744,149.9
ТОСК БОНД	180,962,376,712.3	7,650,232,876.7	7,440,061,643.8	180,500,000,000.0	15,300,465,753.4
ТОСК “Хөдөлгөөнт цогцолбор”	25,649,932,438.1	-	6,395,153,807.4	19,254,778,630.7	-
Нийслэлийн орон сууцны корпораци	63,620,278,308.9	9,573,922,093.8	4,017,803,022.0	54,121,602,294.0	17,542,229,287.0

⁴ Шүүхэд шилжүүлсэн

Эрдэнэс Монгол ХХК	42,871,585,767.7	45,856,268,561.8	-	-	164,503,313,969.4
Эрчим Хүчний Яам (Таван толгой ДЦС)	58,356,011,073.7	-	10,273,560,480.7	50,699,729,296.9	-
Эгийн голын усан цахилгаан станц ТӨХХК	56,310,944,820.1	-	23,716,894,240.2	36,268,764,706.3	-
МИАТ ТӨХК	-	-	-	-	15,016,154,227.2
ХААДС	54,846,440,971.0	26,055,426,365.0	14,160,000.0	31,922,234,623.1	28,597,397,508.6
Нийт төлөлт ба Зээлийн үлдэгдэл	482,617,570,091.8	89,135,849,897.3	51,857,633,194.1	372,767,109,551.0	426,605,771,791.6
Үнэт цаасаар хийсэн төлөлт					180,500,000,000.0
Бэлэн мөнгөөр хийсэн төлөлт		89,135,849,897.3			246,105,771,791.6

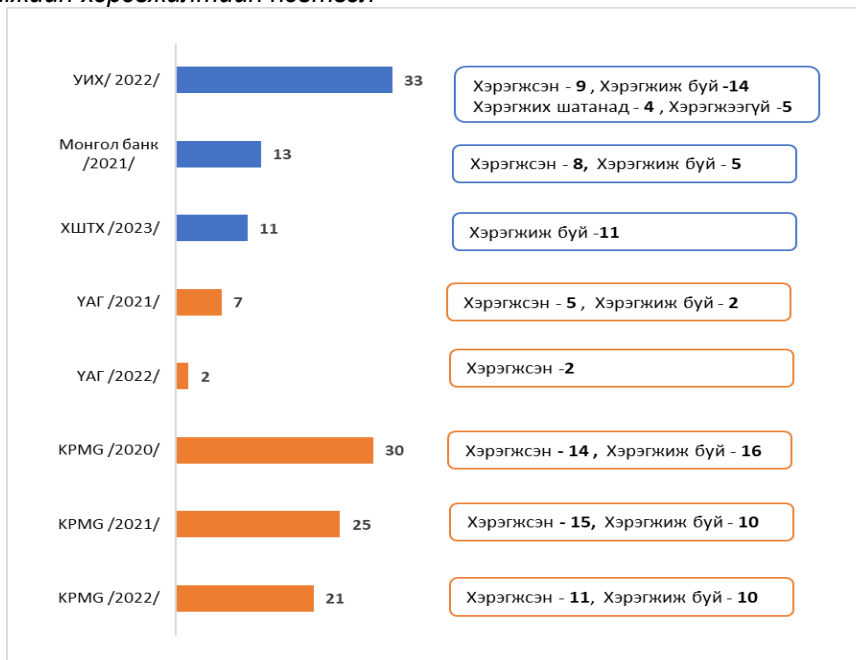
Эх сурвалж: МУХБ

Засгийн газар 2022 оны 220 дугаар тогтоолд дурдагдсан төрийн өмчит хуулийн этгээдэд олгосон зээлүүдээс ТОСК “Хөдөлгөөнт цогцолбор”, Эрчим хүчний яам (Таван толгой дулааны цахилгаан станц), “Эгийн голын УЦС” ТӨХХК-ийн зээлүүдэд тогтоол гарснаас хойш эргэн төлөлт хийгдээгүй байна.

БҮЛЭГ 2. МОНГОЛ УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН БАНКАНД ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГУУДААС ӨГСӨН ЗӨВЛӨМЖИЙН 58.4 ХУВЬ НЬ ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ БАЙНА

Тус банкны үйл ажиллагаанд 2020-2022 оны байдлаар УИХ, YAГ, Монгол банк, Сангийн яам зэрэг төрийн байгууллага болон хөндлөнгийн аудитын “Кэй Пи Эм Жи Аудит” ХХК зэрэг эрх бүхий байгууллагаас хяналт шалгалт, аудит хийж нийт 154 зөвлөмжийг өгснөөс 64 буюу 41.6 хувь нь биелж, 90 буюу 58.4 хувь нь биелээгүй нь ТУЗ болон дотоод аудитын хорооноос зөвлөмж хэрэгжүүлэх, шийдэл чиглэлийг тухай бүр гаргаагүйтэй холбоотой байна.

Дүрслэл 2: Зөвлөмжийн хэрэгжилтийн нэгтгэл

Эх сурвалж: Аудитын баг

Монгол Улсын Их Хурлын 2022 оны хяналт шалгалтын зөвлөмжийн 72.7 хувь нь биелээгүй байна
 УИХ-ын 2022 оны 20 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсгийн хяналтын тайланд 22 анхаарах асуудал, 33 санал зөвлөмж, Засгийн газрын түвшинд шийдвэрлэх шаардлагатай 53 зээлдэгчийн 2,425.9 тэрбум төгрөгийн зээлийн үүргийг хангуулах зөвлөмж гаргасан ч санал, зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх хугацааг тодорхой заагаагүй байна.

Аудитын явцад УИХ-ын 2022 оны 20 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсгийн хяналтаас өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2023 оны 11 дүгээр сарын 30-ны өдрийн байдлаар

авч үзэхэд 33 санал зөвлөмжөөс “Засгийн газар цаашид дэд бүтцийн салбар дахь бодлогын тогтвортой байдлыг хангах” санал, зөвлөмжийг Засгийн газарт өгсөн нь тус банкнаас хэрэгжилтийг тайлагнаагүй байна. Тайлагнасан 32 санал, зөвлөмжөөс 9 буюу 27.3 хувь хэрэгжсэн, 14 буюу 43.8 хувь нь хэрэгжиж байгаа, 4 буюу 12.5 хувь хэрэгжих шатанд, 5 буюу 15.6 хувь хэрэгжээгүй, санал зөвлөмжийн биелэлт 27.3 хувьтай байна.

Зээлийн эргэн төлөлт нь зөрчилтэй зээлдэгчдийн эрсдэл өндөр тул хувийн хөрөнгө оруулалтын сангууд хамтран ажиллах сонирхолгүй, зээл авсан компаниудын орлогын болон зарлагын гүйлгээг хянах зорилгоор “Corporate gateway” нэвтрүүлэх саналыг арилжааны банкнуудад хүргүүлсэн ч хариу ирүүлээгүй, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 8.1.4⁵ дэх заалт хэрэгжээгүй, Актив удирдлагын компанийн тухай хуулийн төсөл дэмжигдээгүй зэрэг шалтгаанаас дараах 5 санал, зөвлөмж хэрэгжээгүй байна.

Тус банк нь “Зээлийн бодлого” болон “Төсөл, хөтөлбөр санхүүжүүлэх шийдвэр гаргах журам”-ыг ТУЗ-д танилцуулж, ЗГ-ын 2022 оны 220 дугаар тогтоолын хүрээнд эргэн төлөлт хийгдээгүй, чанаргүй ангилалд хамаарах зарим зээлийг хууль, шүүхийн байгууллагатай хамтран, шүүхийн бус журмаар зээлийг төлүүлж байгаа ч дараах төслүүд хэрэгжих шатанд байна.

УИХ-ын 2023 оны Хянан шалгах Түр хорооноос өгсөн зөвлөмжийн 60 хувь нь биелээгүй байна

Монгол Улсын Их Хурлын 2022 оны 04 дүгээр сарын 15-ны өдрийн 14 дүгээр тогтоолоор байгуулагдсан “Хянан шалгах Түр хороо”-ны тус банкнаас санхүүжүүлсэн төсөл, хөтөлбөрийн хэрэгжилт, үр дүн, зээл олголт, эргэн төлөлтийн явц, байдалд үнэлэлт, дүгнэлт гаргасан тайлан УИХ-ын цахим хуудсанд 2023 оны 04 сарын 21-нд байршсанаар олон нийтэд нээлттэй болж, уг тайлангаар 3 саналд үндэслэсэн 11 зөвлөмжийг өгсөн байна

“Хянан шалгах Түр хороо”-ноос өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилт 2023 оны 11 дүгээр сарын 30-ны өдрийн байдлаар авч үзэхэд 10 зөвлөмж хэрэгжиж буй, 1 зөвлөмж хэрэгжээгүй, биелэлт 40 хувьтай боловч төлөвлөгөөний хэрэгжиж дуусах хугацаа, хүрэх үр дүнгийн шалгуур үзүүлэлт тодорхойгүй байна.

УИХ-ын 2016 оны 12 сарын 28-ны өдрийн 81 дүгээр тогтоолоор Засгийн газар, Монгол Улсын Хөгжлийн банк хооронд улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй үүссэн өр, авлагын тооцоог 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр тасалбар болгон харилцан суутгах замаар эцэслэн шийдвэрлэх чиглэлийг гаргасан байна.

УИХ-ын 81 дүгээр тогтоолыг хэрэгжүүлэх үед Монгол Улсын Хөгжлийн банкны зохистой харьцааны холбогдох шалгуур үзүүлэлтийг сайжруулах төслөөр “Сайншанд аж үйлдвэрийн цогцолбор” ТӨХХК-ийн МУХБ дахь 3600000577USD дансанд 550.4 мянган ам.доллар (1,881,817,600.00 төгрөг), 3600000578MNT дахь дансанд 77,1 мянган төгрөгийн үлдэгдэлтэй байсан бөгөөд Засгийн газрын 2018 оны 1 дүгээр сарын 10-ны өдрийн 9 дүгээр тогтоолоор Сайншанд аж үйлдвэрийн цогцолборыг татан буулгах шийдвэр гарснаар дээрх дансны үлдэгдлийг эргэлтэд оруулах, үр нөлөө гаргах боломжгүй болжээ. Иймд аудитаар нийт 1.88 тэрбум төгрөгийг төсөвт төвлөрүүлэх хугацаатай албан шаардлагыг гаргаж байна.

ҮАГ-аас 2021-2022 оны өгсөн зөвлөмжийн 28.5 хувь, албан шаардлагын 72.2 хувь нь биелээгүй байна

Тус банкны 2021 оны санхүүгийн тайланд ҮАГ-аас хийсэн аудитаар өгсөн зөвлөмж, албан шаардлага, төлбөрийн актын биелэлтийг ҮАГ-т 2023 оны 5 сарын 03-ны өдрийн 3/511 дугаартай албан бичгээр хэрэгжилтийг тайлагнасан байна. Үүнд:

- Нийт 7 зөвлөмж өгснөөс 5 зөвлөмж хэрэгжиж, 2 зөвлөмж хэрэгжих шатанд, 18 албан шаардлага өгснөөс 5 хэрэгжсэн, 8 хэрэгжих шатанд, 1 хэрэгжилт хангалтгүй, 4 хэрэгжээгүй, 90.5 сая төгрөгийн төлбөрийн акт барагдсан.

⁵ 8 дугаар зүйл Төрийн өмчийн талаарх УИХ-ын бүрэн эрхийн 8.1.4-т⁵ төрийн өмчийг барьцаалах, орон нутгийн өмчид шилжүүлэх тухай шийдвэр гаргах”

Харин Засгийн газрын 2022 оны 220 дугаар тогтоолоор зээлийн өр төлбөрийн барагдуулах шийдвэр гаргасан ч ҮАГ-аас өгсөн албан шаардлагын хэрэгжилтээс тодорхой үр дүн гараагүй байна.

ҮАГ-аас 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитаар Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилтийн хүрээнд 5 зөвлөмж, 1 албан шаардлагыг тус банканд өгч 2023 оны 9 дүгээр сарын 4-ний өдрийн 5/920 тоот албан бичгээр албан шаардлагын хэрэгжилтийг ҮАГ болон Сангийн яаманд хүргүүлж тайлагнасан байна.

Монголбанкнаас өгсөн зөвлөмжийн 38.5 хувь нь хэрэгжээгүй байна

Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн 2021 оны 12 дугаар сарын А/336 дугаар тушаалаар МУХБ-д хийсэн хяналт шалгалтын дүнг баталж, 13 зөвлөмжийг хэрэгжүүлж ажиллахыг ТУЗ, гүйцэтгэх удирдлагад үүрэг болгож, 8 зөвлөмж хэрэгжиж, 5 зөвлөмж хэрэгжих шатандаа байна.

Олон улсын аудитын компаниас өгсөн зөвлөмжийн 47 хувь нь хэрэгжээгүй байна

Монгол Улсын Хөгжлийн банкны тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1-т⁶ заасны дагуу тус банкны 2020-2022 оны санхүүгийн тайланг олон улсын хөндлөнгийн “Кэй Пи Эм Жи Аудит” ХХК (KPMG) баталгаажуулж, нийт 76 зөвлөмжийг өгснөөс 40 буюу 53 хувь нь хэрэгжсэн, 36 буюу 47 хувь нь хэрэгжих шатандаа явж байна.

- Санхүүгийн хөндлөнгийн аудитын зөвлөмжийг хэрэгжүүлснээр банкны үйл ажиллагаанд олон улсын шинэчлэгдсэн стандартыг санхүүгийн үйл ажиллагаанд байнга нэвтэрч, үндсэн бүртгэлийн систем болон банканд ашиглагдаж байгаа бүх серверүүдийг өндөр хамгаалалттай байлгаж, мэдээллийн аюулгүй байдал хангагдсан, эрсдэлийн газрын үйл ажиллагааг хараат бус, бодитоор хянах боломж бүрдэж, тайлан мэдээний автоматжуулалт, хөгжүүлэлтийг тогтмол хийснээр санхүүгийн тайлан, тодруулгууд боловсруулахад гарах алдааг бууруулсан зэрэг үр дүн гарч эхэлж байна.

Санхүүгийн аудитын компаниас өгсөн зөвлөмжүүд сүүлийн 3 жилд буурч байгаа ба агуулгын хувьд 2-3 давтагдсан 21 зөвлөмж байна. Эдгээр нь СТОУС-ийн байнгын шинэчлэлт, зээлийн ирээдүйн мөнгөн урсгал, тухайлсан зээлийн төсөөлөл, санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэний үнэлгээ зэрэг тооцооллыг хийх, хянах ажиллагааг сайжруулах, боловсон хүчнийг байнгын мэргэшүүлэх сургалтад хамруулах ажлуудад чиглэгдсэн байна.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийг тус банкны охин компани хэрэгжүүлж ажиллаагүй, санхүүгийн тайлангаа хуульд заасны дагуу Төрийн аудитын байгууллагад ирүүлээгүй байна.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 21¹ дүгээр зүйлийн 21¹.9-д “Төрийн болон орон нутгийн өмчит, төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээд жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангаа дараа жилийн 02 дугаар сарын 15-ны дотор төрийн аудитын байгууллагад хүргүүлж, аудит хийлгэнэ”-гэж заасныг тус банкны 2 охин компани хэрэгжүүлж ажиллаагүй, Төрийн аудитын байгууллагад санхүүгийн тайлангаа хүргүүлээгүй байна. Үүнд:

- “Ди Би Эм ассет менежмент ХХК”-ийн 2020, 2022 оны санхүүгийн тайлан;
- “Ди Би Эм лизинг ХХК”-ийн 2020, 2021, 2022 оны санхүүгийн тайлан.

2.20 Монгол Улсын өгжлийн банкны тухай хуулийн 29.1-д “Хөгжлийн банкны санхүүгийн тайланд төлөөлөн удирдах зөвлөлийн шийдвэрээр сонгосон олон улсын нэр хүнд бүхий аудитын байгууллагаар жил бүр аудит хийлгэж, дүгнэлтийг жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангийн хамт төлөөлөн удирдах зөвлөлөөс Монголбанк, Засгийн газарт хүргүүлнэ.”, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 21¹ дүгээр зүйлийн 21¹.9-д “Төрийн болон орон нутгийн өмчит, төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээд жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангаа дараа жилийн 02 дугаар сарын 15-ны дотор төрийн аудитын байгууллагад хүргүүлж, аудит хийлгэнэ” гэсэн хуулийн заалтууд хоорондоо уялдаагүй байна.

⁶ Хөгжлийн банкны санхүүгийн тайланд төлөөлөн удирдах зөвлөлийн шийдвэрээр сонгосон олон улсын нэр хүнд бүхий аудитын байгууллагаар жил бүр аудит хийлгэж, дүгнэлтийг жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангийн хамт төлөөлөн удирдах зөвлөлөөс Монголбанк, Засгийн газарт хүргүүлнэ

ДҮГНЭЛТ:

1. ТУЗ-өөс 2020-2023 оны хооронд 5 удаа орон тооны дээд хязгаарыг баталж, 3 удаагийн бүтэц, зохион байгуулалтыг хийснээр 2022-2023 оны хооронд 129 орон тооноос 89 орон тоо буюу 68.9 хувь нь ажлаас чөлөөлөгдөж, үүнээс мэргэжилтэн 91, хэлтсийн болон газрын захирал 31 байгаа нь хүний нөөцийн хөдөлгөөн ихтэй, банкны үйл ажиллагааг хэвийн, тогтвортой явуулахад хүндрэл учрахаар байна.
2. Зээлийн үлдэгдэл 2023 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн байдлаар 40 зээлдэгчийн 2,254.6 тэрбум төгрөг болж, үүнээс чанаргүй зээл 1,270.1 тэрбум буюу 56.3 хувьд хүрч өссөн, Төрийн өмчит ТОСК-ийн “Хөдөлгөөнт цогцолбор”, Эрчим хүчний яамны Таван толгой дулааны цахилгаан станц, “Эгийн голын УЦС” ТӨХХК-ийн зээлийн эргэн төлөлт хийгдээгүй байна.
3. УИХ, УАГ, Монгол банк, Сангийн яам зэрэг төрийн байгууллага, олон улсын хөндлөнгийн аудит “Кэй Пи Эм Жи Аудит” ХХК эрх бүхий байгууллагаас тус банкны үйл ажиллагаанд 2020-2022 онд хийсэн хяналт шалгалт, аудитаар нийт 154 зөвлөмжийг өгснөөс 64 буюу 41.6 хувь нь биелж, 90 буюу 58.4 хувь биелээгүй нь ТУЗ болон дотоод аудитын хорооноос зөвлөмж хэрэгжүүлэх, шийдэл төлөвлөгөөг тухай бүр оновчтой гаргаагүйтэй холбоотой байна.
4. УИХ-ын 2016 оны 81 дүгээр тогтоолыг хэрэгжүүлэх үед Монгол Улсын Хөгжлийн банкны зохистой харьцааны холбогдох шалгуур үзүүлэлтийг сайжруулах төслөөр “Сайншанд аж үйлдвэрийн цогцолбор” ТӨХХК-ийн МУХБ дахь 3600000577USD дансанд 550.4 мянган ам.доллар (1,881,817,600.00 төгрөг), 3600000578MNT дахь дансанд 77,1 мянган төгрөгийн үлдэгдэлтэй байсан бөгөөд Засгийн газрын 2018 оны 1 дүгээр сарын 10-ны өдрийн 9 дугаар тогтоолоор Сайншанд аж үйлдвэрийн цогцолборыг татан буулгах шийдвэр гарснаар дээрх дансны үлдэгдлийг эргэлтэд оруулах, үр нөлөө гаргах боломжгүй болжээ.

ЗӨВЛӨМЖ:

Гүйцэтгэх удирдлагад:

1. Банкны хүний нөөцийг тогтвортой ажиллахад анхаарч, төлөвлөгөө гарган хэрэгжүүлж, банкны үйл ажиллагааг хэвийн явуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх.
2. Засгийн газрын 2022 оны 220 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангуулж, Төрийн өмчит ТОСК-ийн “Хөдөлгөөнт цогцолбор”, Эрчим хүчний яамны Таван толгой дулааны цахилгаан станц, “Эгийн голын УЦС” ТӨХХК-ийн зээлийн эргэн төлөлтөд анхаарч ажиллах.
3. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 21¹ дүгээр зүйлийн 21^{1.9} дэх заалтыг хэрэгжүүлж, охин компанийн санхүүгийн тайланг Төрийн аудитын байгууллагад хүргүүлж байх.
4. Зээлийн төлөлтийг эрчимжүүлж, чанаргүй зээлийн ангиллыг бууруулах үе шаттай арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө гарган ТУЗ-д танилцуулж шийдвэрлүүлэх.
5. Эрх бүхий байгууллагаас өгсөн зөвлөмжийг бүрэн хэрэгжүүлэх, хэрэгжээгүй зөвлөмжийг хяналтдаа авч цаашид эрчимжүүлэх арга хэмжээ авах.